

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

МКУ «Управление образования АМО «Тункинский район»

МБОУ "Торская СОШ"

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

 Хусаева В.Л.

Протокол №1
от «30» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Председатель
Методического совета

 Шобоева С.А.

Протокол №1
от «30» августа 2023г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

 Янданова Т.Н.

Приказ №108
от «1» сентября 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

начального общего образования (1-4 классы)

по литературному чтению на родном языке

Разработчик: **Хусаева Валентина Лопсоновна,**

учитель начальных классов

Торы 2023-2024

I. Планируемые результаты изучения учебного предмета «Бурятская литература»

Жэлэй дүүрэхэдэ һурагшадай мэдэсэ ба шадабаринууд.

Түрэлхи хэлээр шадабари (предметные результаты):

- удхаараа ойлгосотой богонихон рассказ, онтохо, шүлэг гү, али басни уншахадаа, зохеолой удхые, гол шухала һанал бодолые, үйлэдэгшэ нюурнуудые, тэдэнэй абари зан, үйлэ хэрэгүүдые ойлгожо абаха;
- уншаһан зохеолойngoо удхые тайлбарилан хөөрэлдэхэдөө, зохеолой удхын гол шухала ба шухала бэшэ һанал бодолыень илган оложо, зохеолые хубинуудта хубааж, тэдэнэйngээ холбоо оложо шадаха;
- рассказ гү, али статьянуудые уншахадаа, үйлэдэгшэ нюурнуудайнь хэһэн хэрэгтэ сэгнэлтэ үгэжэ, тэдэнэй доторхи үйлэ ушарнуудта, геройнуудта характеристикэ үгэхэ дадалтай болохо;
- абяагүйгөөр ба шангаар уншаһан зүйл тухайгаа багшын табихан асуудалнуудта дүүрэн харюу үгэжэ шадаха;
- уншаһан зүйлөө дэлгэрэнгыгээр ба хурямжаар хөөрөжэ шадаха;
- шүлэгүүдые, онһон үгэнүүдые, үрелнүүдые, таабаринуудые сээжээр мэдэхэ;
- һуралсалай һүүл багаар минута соо 60-70 үгэ уншадаг болохо;
- уранаар уншалга, хамтадаа хабаадаха зүжэг, нюур нюураар уншалга, хэһэгүүдые сээжээр мэдэхэ;
- уншаһанаа хубинуудта хубааж, өөһэдөө түсэб табяад, текстээ тобшоор ба түүбэрилэн хөөрөжэ шадаха дадалтай болохо;
- уншаһан юумэнэйngээ удхые ойлгон, зүбөөр, нэгэ жэгдээр, уран гоеор, үгэнүүдые бүхэлээрнь уншалга;
- логическа сохилто ба мэдүүлэлнүүдэй, текстын хубинуудай хоорондохи зогсолто (пауза) баримталан уншалга;
- өөрынгөө хараһан, дуулаһан юумэн тухай хөөрөжэ шадаха дүршэлтэй болохо.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйngээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;

- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тийхэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ шуудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй тема хэлэхэ, зорилгыень табиha;
- багшатаяа сугтаа хуралсалай проблемнэ асуудал яжа шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиha;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тийн өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ һураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойрониё шуудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идеянь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тийн һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохолбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһоо дулдыдуулан өөрынгөөһанал бодол аман ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог гү, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тийн өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;

- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнуудые табиха.

II. Нуралсалай курсын бүридэл

Түрэлхи хэлэн түрэхэн дайда

Шүлэгүүд: Буряд хэлэмнай. М. Чойбонов. Сахижа ябая. Э. Манзаров. Буряд орон. Д. Жлсараев. Эхэ нютагай үрээл. Б-Х. Цыренжапова. Байгалаа гамнаял! Д. Хобраков. Байгал далай. З. Гомбожабай. **Рассказууд:** Сэсэгэй үнэр. И. Калашников. Гүлзөөргэнэ. Э. Дугаров. Ой модоной аша туһа. А. Жамбалон. Ерээдүйн нарһад. А. Жамбалон. Ойн барабанша. Г. Дашабылов.

Удха сэсэн аман зохоол урда үеын нургаал захяал

Таабаринууд. Онһон үгэнүүд. Үрээлнүүд. Буряд арадай онтохонууд. Россин арадуудай онтохонууд. Зүүн зүгэй арадуудай онтохонууд.

Уран шүлэгэй долгин дээрэ

Баярмаагай одон. Д. Жалсараев. Харгы. Ш-Х. Базарсадаева. Намар. К. Бальмонт. Хюруу. Д-Х. Цынгугева. Намар. Ц. Цырендоржиев. Намарай ольбон. Ш. Нимбуев. Таряан. Б. Базарон. Баян ургаса. Ш. Нимбуев. Шубуудай аян. Х. Намсараев. Аянай шубуунай дуун. Б. Базарон.

Литературна онтохонууд

Эрэн гүрөөһэ эмээллэгшэ. Б. Абидуев. Туламтай шоно. Д. Дашинимаев. Зоригтой хоер. Ц. Номтоев.

Уран шүлэгэй долгин дээрэ

Хүлэг минии морин. Ж. Тумунов. Үбэл. Ч-Р. Намжилов. Түрүүшын саһан. Б. Гармажапов. Саһаханууд. Г. Чимитов. Үбэлэй харгы. А. Пушкин. Үбэл. Г. Дашабылов. Елко. Г. Чимитов. Нурга. Б-Б. Намсарайн. Зол талаантай байдаг һайт! А. Жамбалон.

Арадай баатар Гэсэр

Тэнгэришүүлэй хоорондохой дайн. Баатарай газар дээрэ түрэлгэ. Нюһата-Нюургай гэжэ нэрэ хүбүүндэ үгтэбэ. Баатар бэээ бээлжэ, Гэсэр боложо тодорбо. Гэсэрэй 3-хи һамган. Алма -Мэргэн хатан. Гэсэр орголи эрэн гүрөөһые, Шэрэм-Минаата хааниие, Абарга-Сэсэн мангадхайе бута сохибо. Гэсэр Шара голой хаашуулые дараба.

Сагаалган

Сагаан һарын мэндэ амар! Ц. Батожапов. Сагаалганай магтаал. Ж. Юбухаев. Луу болон бусад амитадай арбан хоер жэлдэ нэрээ үгэхэн тухай. (хитад онтохон). Сагаалган. С. Хүбүүхэйн.

Уран шүлэгэй долгин дээрэ.

Хабар. Д. Узытуев. Хабар. Н. Дамдинов. Эжы, эжы, эжихэмни. Ц. Цыриторон. Эжы. Ц. Бабуева. Эржэн. Э. Дугаров. Хабсагай. М. Лермонтов. Хуһан. Ц. Номтоев. Хуһахан. А. Уланов. Хуһанай игэ. Ж. Зимин.

Буряад уран зохеолой эхи табигшад

Х. Намсараев. Үншэдэй үхэл. Б. Абидуев. Хабарай үдэшэ. Ч. Цыдендамбаев. Нэргэг нойр. Ц. Номтоев. Үнэн зүрхэнэйм үгэ үреэл. Алтан гартан. Ашата үбгэн. Ж. Тумунов. Талын бүргэд.

Баснинууд

Б. Базарон. Арсалдаан. Г. Чимитов. Баабгайн хүбүүн. үнэгэн шоно хоер. Э. Манзаров. Ёнэгэнэй нургуули. «Барилдааша» баабгай. И. Крылов. Гэрэл ба Нармагшан.

Уран зохеолшод ёхибүүдтэ

Ц-Д. Дамдинжапов. Арюухан хүбүүн. Н. Дамдинов. Мартамхай хонишон. Ц-Б. Бадмаев. Залхуу Шагдар. А. Жамбалон. Дурамбай-херхо нюдэн. Г. Бадмаева. «Гэмтэй гээшэб...». Ц. Дондогой. Найзгай.

Уран шүлэгэй долгин дээрэ

Наранай туяа. Б. Абидуев. Наран ба хүүгэд. Ц. Цыремпилов. Үглөөгүүр ойдо. Б. Базарон. Үүлэн. А. Пушкин. Ухаан тухай үгэ. Ч-Р. Намжилов. Улаалзай. Б. Базарон. Саг. Ц. Жамбалов.

Класчаа гадуур уншалга

III. Тематическэ түсэб

№	Хэшээлэй темэ	үгтэһэн саг
Түрэлхи хэлэн, түрэхэн дайда(5ч)		
1	М. Чойбонов. Буряад хэлэмнай.	1
2	Б-Х. Цыренжапова. Эхэ нэтагай уреэл.	1
3	Байгал далай - манай баялиг.	1
4	А. Жамбалон. Ой модоной аша туһа. Дабталга	2
Удха сэсэн аман зохеол, урда үеын нургаал захяал (7ч)		
5	Таабаринууд. Онһон үгэнүүд. үреэлнүүд.	1
6	Онтохонууд. үнэгэнэй хани нүхэсэл. (буряад арадай онтохон)	1
7	Гургалдайн гурбан сэсэн. (бурад арадай онтохон)	1
8	Шадамар Шалхагар хоер	1

9	Эрдэм номой аша туһа. (татар арадай онтохон)	1
10	Үер. (хитад арадай онтохон).Дабталга.	2
Уран шүлэгэй долгин дээрэ (3ч)		
11	Д. Жалсараев. Баярмагай одон	1
12	Б.Базарон. Тарьян	2
Литературна онтохонууд (3ч)		
13	Б. Абидуев. Эрезэн гүрөөһэ эмээллэгшэ.	2
14	Д. Дапинимаев. Туламтай шоно.	1
Уран шүлэгэй долгин дээрэ (3ч)		
15	Г. Чимитов. Саһаханууд	1
16	Г. Чимитов. Жабар үбгэн	2
Арадай баатар Гэсэр. (4ч)		
17	Тэнгэришүүлэй хоорондохи дайн.	1
18	Нюһата-Нюургай гэжэ нэрэ хүбүүндэ үгтэбэ.	1
19	Гэсэр Шара голой хаашуулые дараба.	2
Сагаалган (3ч)		
20	Ц. Батожапов. Сагаан һарын мэндэ амар!	1
21	Ж. Юбухаев. Сагаалганай магтаал.	2
Уран шүлэгэй долгин дээрэ (5ч)		
22	Хабар тухай шүлэгүүд	1
23	Эжы тухай шүлэгүүд	2
24	М. Лермонтов. Хабсагай.Ц. Номтоев. Хуһан. А. Уланов. Хуһахан. Ж. Зимин. Хуһанай үгэ.	2
Буряад уран зохеолой эхи табигшад (5ч)		
25	Х. Намсараев. Үншэдэй үхэл.	1
26	Б. Абидуев. Хабарай үдэшэ.	2
27	Ч. Цыдендамбаев. Нэргэг нойр.	1
28	Ц. Номтоев. Үнэн зүрхэнэйм үгэ үрээл. Алтан гартан. Ц. Номтоев. Ашата үбгэн.	1
Баснинууд (6ч)		
29	Б. Базарон. Арсалдаан.	1
30	Г. Чимитов. Баабгайн хүбүүн. Үнэгэн шоно хоер.	2
31	Э. Манзаров. Үнэгэнэй хургуули.	1
32	Барилдааша баабгай. И. Крылов. Гэрэл ба һармагшан.	2

Уран зохеолшод үхибүүдтэ (6ч)		
33	Ц-Д. Дамдинжапов. Арюухан хүбүүн. Н. Дамдинов. Мартамхай хонишон.	1
34	Ц-Б. Бадмаев. Залхуу Шагдар. А. Жамбалон. Дурамбай - херхо нюдэн.	2
35	Г. Бадмаева. Гэмтэй бэшэб...	1
36	Ц. Дондогой. найзгай. Дабталга.	2
Уран шулэгэй долгин дээрэ (4ч)		
37	Б. Абидуев. Наранай туяа. Ц. Цыремпилов. Наран ба хүүгэд. Б. Базарон. Үглөөгүүр ойдо. А. Пушкин. Үүлэн.	1
38	Ч-Р. Намжилов. Унан тухай үгэ. Б. Базарон. Улаалзай. Ц. Жамбалов. Саг.	2
39	Онсодхолой хэшээл	1
Класснаа гадуур уншалга Хүн болохо багаһаа (7ч)		
40	С. Маршак. Матархай үйлсын Мартамхай Ц. Б. Бадмаев. Шаглай Мэхэ гохын мэргэн ном	1
41	Ц. Б. Бадмаев. Дондогой зүүдэн. Нүхэрнэй хубилшоо	1
42	Ш. Нимбуев. Хэнээгдэнэн Зоригто. Ц. Б. Бадмаев. Энеэдэн ханяадан болоо	1
43	Г. Чимитов. Зүгы эрбээхэй хоер. Ц. Б. Бадмаев. Амаралтын үдэрэй аягүйхэн һонин	1
44	Үбгэн ба поп (Грузин онтохон) Ц-Б Бадмаев. Базардаан	1
45	Үндэнэн буряад нааданууд	2
Арадай аман зохеолшоо (7ч)		
46	Б. Ринчен. Гал тухай домог. Баабгай үнэгэн хоер. Гайхалтай шан	1
47	Барлаг ба ноен. Таряшан ба Тархаас	1
48	Үгытэй хүн. Ууртай хирээ	1
49	Харуу ноен. Алтан сэсэг	1
50	Бодолтой Боохон хүбүүн. Сагаан ханаатай Сандан	2
51	Жэлэй дүн гаргалга	1
		68ч

Учебно-методическое обеспечение:

Бурятская литература. 4 класс. Учебник в 2 частях./ С.Ц. Содномов,
Д.Д.Шойнжонова,
Д-Ц.Х. Бадмаева Улан-Удэ: Бэлиг, 2010.

Ошоров Д.Д. Бурятский язык. Программы бурятских школ, 1-4 классы. - Улан-Удэ: «Бэлиг», 2004

С.Ц. Содномов. Методические рекомендации. Бурятская литература. 4 класс. Улан-Удэ: «Бэлиг», 2010

К.М. Черемисов. Бурятско-русский словарь. М: Издательство «Советская энциклопедия», 1973

Русско-бурятский разговорник. Сост. Т.Б. Тагарова. – Иркутск: Иркут. Ун-т, 2013. - 128с.